

ผลการดำเนินงาน
โครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน
ปีงบประมาณ ๒๕๖๓

กรมอนามัย
กระทรวงสาธารณสุข

บทสรุปผู้บริหาร

กระทรวงสาธารณสุขดำเนินกิจกรรมโครงการตามแผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ครอบคลุมพื้นที่ ๑๑ กลุ่มน้ำ หมู่บ้านเป้าหมาย ๑๒๙ หมู่บ้าน ๒๔,๕๓๔ ครัวเรือน ตั้งอยู่ใน ๑๐ อำเภอ ๗ จังหวัด ได้แก่ แม่ฮ่องสอน (ลุ่มน้ำปาย ลุ่มน้ำแม่สะงา ลุ่มน้ำของ ลุ่มน้ำแม่สะมาด - ห้วยหมากกลาง และลุ่มน้ำปิงน้อย) เชียงราย (ลุ่มน้ำคำ) เชียงใหม่ (ลุ่มน้ำแม่หาด และลุ่มน้ำแม่ปิงน้อย) น่าน (ลุ่มน้ำขุนน่าน) อุตรดิตถ์ (ลุ่มน้ำลิ) พิษณุโลก (ลุ่มน้ำภาค) เลย (ลุ่มน้ำหมัน) ราษฎรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยภูเขา ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ฐานะยากจน ชุมชนตั้งอยู่กระจัดกระจาย ตามภูเขาสูง การเดินทางลำบาก ขาดสาธารณูปโภคพื้นฐาน ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค พื้นที่หลายแห่งเป็นหมู่บ้านชายแดนที่มีปัญหาด้านความมั่นคง ยาเสพติด การลักลอบเข้ามาของแรงงานต่างด้าว เป็นต้น กระทรวงสาธารณสุขมีบทบาทในการดูแล ป้องกัน ส่งเสริมสุขภาพ และการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ลุ่มน้ำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยกรมอนามัยเป็นหน่วยดำเนินการและประสานงานหลัก ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดในพื้นที่โครงการได้จัดทำโครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม จำนวน ๑๐ โครงการ ประกอบด้วย สสจ.แม่ฮ่องสอน ๑) โครงการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน ๒) โครงการเฝ้าระวังด้านสุขภาพของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรทำการเกษตร ๓) โครงการพัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่ายเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ และ ๔) โครงการส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการดื่มน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อมีน้ำสะอาดไว้ดื่มในครัวเรือน สสจ.เชียงใหม่ ๑) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระราชดำริ สสจ.เชียงราย ๑) โครงการจัดการคุณภาพน้ำดื่มที่ใช้ในครัวเรือนบนพื้นที่สูง สสจ.น่าน ๑) โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน พื้นที่โครงการปักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน จังหวัดน่าน สสจ.พิษณุโลก ๑) โครงการปรับปรุงคุณภาพน้ำประปาสำหรับอุปโภคและบริโภคในสถานบริการสาธารณสุข รพ.สต.บ้านนาตอน สสจ.อุตรดิตถ์ ๑) โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ลุ่มน้ำลิ ปี ๒๕๖๓ สสจ.เลย ๑) ส่งเสริมประสิทธิภาพการเข้าถึงสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง ในส่วนของกรมอนามัยได้จัดทำโครงการหลัก ๒ โครงการ จาก ๒ หน่วยงาน ได้แก่ ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ ๑) โครงการส่งเสริม เฝ้าระวัง และสร้างความรอบรู้การจัดการน้ำบริโภคในพื้นที่โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ และ สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ ๑) โครงการพัฒนานามัยสิ่งแวดล้อมพื้นที่โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ ภายใต้โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” เพื่อเป็นการป้องกันและลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อและโรคที่เกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ให้ความรู้การจัดการน้ำสะอาด การขยายต่อยอดนวัตกรรมปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภคของชุมชน การตรวจและลดปัจจัยเสี่ยงโดยการเจาะเลือดตรวจสารเคมีตกค้างในร่างกาย การส่งเสริมให้ป้องกันและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีเกษตร ซึ่งผลการดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ และขยายผลการดำเนินการให้ครอบคลุมและต่อเนื่องในพื้นที่โครงการซึ่งมีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงสูงทั้งจากสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	๑
สารบัญ	๒
คำนำ	๓
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๔
วัตถุประสงค์	๖
ผลการดำเนินงาน	๖
สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ	๓๔

คำนำ

โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน เกิดขึ้นจากพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง ในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงห่วงใยสภาพป่าต้นน้ำลำธาร และมีพระราชประสงค์ที่จะให้พสกนิกรที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สูงได้ตระหนักถึงความสำคัญของต้นไม้ น้ำ และดิน ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร และพสกนิกรเหล่านั้นสามารถดำรงชีพอยู่กับป่าได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ขึ้น และกระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมดำเนินงานสนับสนุนโครงการฯ อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ซึ่งอยู่ในแผนแม่บทโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ ๓ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงาน การพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ในด้านการส่งเสริมสุขภาพและการจัดการอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในการจัดการน้ำบริโภคที่ปลอดภัยและสุขอนามัยที่ดีของประชาชน เพื่อมุ่งหวังให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ๗ จังหวัดเป้าหมาย

การดำเนินงานโครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ในปีงบประมาณ ๒๕๖๓ ของกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภคในพื้นที่ต้นน้ำและส่งเสริมสุขอนามัยของประชาชนบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และหวังว่าจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน รวมถึงการปรับใช้ในพื้นที่อื่นต่อไป

กรมอนามัย
กันยายน ๒๕๖๓

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔) เริ่มดำเนินงานตั้งแต่ปี ๒๕๕๑ เป็นต้นมา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ ครอบคลุมพื้นที่ ๑.๖๗๒ ล้านไร่ ใน ๖ จังหวัด ๑๐ กลุ่มน้ำ ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ๔ กลุ่มน้ำ จังหวัดเชียงใหม่ ๒ กลุ่มน้ำ จังหวัดเชียงราย น่าน พะเยา และอุตรดิตถ์ จังหวัดละ ๑ กลุ่มน้ำ และได้ดำเนินงานต่อเนื่องในระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๕๕ และในช่วงกลางแผนแม่บทระยะที่ ๒ ได้เพิ่มพื้นที่ดำเนินการอีก ๑ กลุ่มน้ำ คือ กลุ่มน้ำหมัน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๕๘ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการดำเนินงานประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ยังมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินงานพัฒนาต่อเนื่องเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถขยายผลสู่ประชาชนได้กว้างขวางมากขึ้น เป็นการเพิ่มความสามารถในการรองรับการเปลี่ยนแปลงจากสภาพอากาศที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลง ทำให้ฝนตกหนักมากขึ้น หรือแล้งนานขึ้น

ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่โครงการซึ่งเป็นต้นน้ำ และมักประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำบริโภคที่สะอาด ระบบสาธารณสุขบริโภคขาดแคลน การจัดการสุขอนามัยส่วนบุคคลไม่ดี ส่งผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการปรับปรุงคุณภาพน้ำที่ใช้บริโภคด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ยุ่งยาก สามารถดำเนินการภายในชุมชนเองจึงเป็นช่องทางหนึ่งในการช่วยลดปัญหาสุขภาพจากน้ำบริโภคที่ไม่สะอาด รวมถึงเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ พื้นที่ป่า การป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร การลดการใช้สารเคมีหรือการปรับเปลี่ยนวิธีการควบคุมป้องกันแมลงศัตรูพืช ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในภาพรวมต่อไป

ภาพรวมสถานการณ์คุณภาพน้ำบริโภคในปัจจุบันของประชาชนในพื้นที่โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ส่วนใหญ่ใช้น้ำดิบจากแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น ประปาภูเขาเป็นแหล่งน้ำหลักในการอุปโภคบริโภค บางส่วนใช้ประปาบาดาล และน้ำฝน เนื่องจากประปาเข้าไม่ถึง โดยน้ำประปาภูเขาอาจไม่มีการปรับปรุงคุณภาพน้ำหรือปรับปรุงเพียงเล็กน้อย ซึ่งไม่เพียงพอที่จะทำให้น้ำบริโภคมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการดื่ม และน้ำเหล่านี้มักประสบปัญหาคุณภาพน้ำ เช่น ความขุ่น สี การปนเปื้อนจุลินทรีย์ และอื่นๆ ไม่ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด สอดคล้องกับสถานการณ์คุณภาพน้ำบริโภคที่สำรวจในปี ๒๕๖๓ กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย ได้สำรวจข้อมูลคุณภาพน้ำบริโภคในพื้นที่ พบไม่ผ่านมาตรฐานร้อยละ ๕๐.๒๒ แบ่งตามรายพารามิเตอร์ พบว่า ไม่ผ่านมาตรฐานด้านชีวภาพมากที่สุด คือ พบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ร้อยละ ๕๐.๒๒ รองลงมา ไม่ผ่านมาตรฐานด้านกายภาพ คือ พบความขุ่นเกินมาตรฐาน ร้อยละ ๑๘.๑๘ และสีเกินมาตรฐาน ร้อยละ ๙.๐๙ ในส่วนของการตรวจปริมาณไนโตรเจนในเลือดของเกษตรกรและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสัมพันธ์กับการตกค้างของสารเคมีกำจัดแมลงในร่างกาย พบว่า จากการเจาะเลือดตรวจ ๖,๓๖๘ ราย พบว่าผลปกติและปลอดภัย ร้อยละ ๕๐.๗๕ ผลเสี่ยงและไม่ปลอดภัย ร้อยละ ๔๙.๒๕ จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ทางไกลทุรกันดาร และขาดแคลนแหล่งน้ำสะอาด

จากการสุ่มตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคที่ผ่านมา พบว่า คุณภาพน้ำบริโภคที่ชุมชนชาวไทยภูเขาในพื้นที่โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ไม่ได้มาตรฐานคุณภาพน้ำบริโภค และพบการตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเลือดของเกษตรกรและประชาชน ระดับเสี่ยงและไม่ปลอดภัยสูงมาก กระทรวงสาธารณสุข ในฐานะหน่วยงานร่วมสนองพระราชเสาวนีย์ โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดการน้ำสะอาดเพื่อการบริโภค สุขอนามัยของประชาชน และการจัดการสิ่งแวดล้อมอนุรักษ์พื้นที่พหุทรัพยากรธรรมชาติ โดยรับผิดชอบในส่วนของคุณยทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและ

พัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิต และการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ดำเนินการใน ๗ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน น่าน พะเยา อุตรดิตถ์ และเลย รวมหมู่บ้านเป้าหมายดำเนินการ ๑๒๙ หมู่บ้าน ตั้งอยู่ใน ๑๐ อำเภอ ครอบคลุมทั้งสิ้น ๒,๘๗๔.๓๗ ตารางกิโลเมตร จำนวน ๑๑ กลุ่มน้ำ และกระทรวงสาธารณสุขโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ได้จัดทำแผนงานโครงการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคภายใต้โครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” เพื่อเป็นการป้องกันและลดการเจ็บป่วยจากโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อ และโรคที่เกิดจากการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม และมีกรมอนามัย โดยสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ เป็นหน่วยงานติดตาม ประสาน รวบรวมผลการดำเนินงาน วิเคราะห์และสรุปผลการดำเนินงาน เพื่อรายงานต่อที่ประชุมคณะกรรมการโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” โดยประยุกต์ให้สอดคล้องกับแผนแม่บทโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”

แผนที่แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำในโครงการ “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน”

วัตถุประสงค์

โครงการ “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ระยะที่ ๓ (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสนองพระราชเสาวนีย์ของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงห่วงใยทรัพยากรธรรมชาติและสภาพป่า ต้นน้ำลำธาร และขยายผลแนวพระราชดำริในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ต้นน้ำของกลุ่มน้ำต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อให้ประชาชนอาศัยในพื้นที่สูงตระหนักรู้ถึงความสำคัญของต้นน้ำ น้ำ ดิน แหล่งต้นน้ำ และดำรงชีพอยู่กับป่าได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน มีปัจจัยพื้นฐาน สาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีรายได้จากการประกอบอาชีพ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี โดยมีศูนย์กลางเครือข่ายการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีระดับชุมชน ลดการบุกรุกทำลายป่า และฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ ลำธารในพื้นที่เป้าหมาย

ผลการดำเนินงาน

ปีงบประมาณ ๒๕๖๓ กระทรวงสาธารณสุข โดยสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขและกรมอนามัย ได้จัดสรรงบประมาณและกรอบกิจกรรมสนับสนุนการดำเนินงานในพื้นที่โครงการ ตามความจำเป็นและเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ ผลการดำเนินการ โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ๗ จังหวัด และกรมอนามัย โดยศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ และสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ รวมงบประมาณ ๗๑๑,๕๔๕.- บาท สรุปผลการดำเนินงาน ดังนี้

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๔ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำปาย กลุ่มน้ำแม่สะงา กลุ่มน้ำของ กลุ่มน้ำแม่สะมาด – ห้วยหมากกลาง และกลุ่มน้ำปิงน้อย

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

พื้นที่กลุ่มน้ำปาย และพื้นที่กลุ่มน้ำแม่สะงา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กิจกรรม

๑. เฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน

- จัดสรรชุดตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำภาคสนาม (๑ ๑๑) ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน ๘๐๐ ชุด

๒. การเฝ้าระวังด้านสุขภาพของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรทำการเกษตร

- จัดสรรชุดทดสอบโคลีนเอสเตอเรสในเลือดพร้อมอุปกรณ์ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน ๖๐๐ ชุด

- ตรวจเฝ้าระวังคัดกรองสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในร่างกายประชาชน และเกษตรกร ๘๑๐ ราย

เป้าหมาย	จำนวนคนตรวจ (คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส			
		ปกติและปลอดภัย		เสี่ยงและไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๘๑๐	๘๑๐	๗๐๔	๘๖.๙๑	๑๐๖	๑๓.๐๙

๓. พัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ได้แก่ อสม. และแกนนำชุมชน เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้โคโรนา สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ และภาวะหมอกควัน PM ๒.๕ จำนวน ๑๑๐ คน

๔. ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการเติมน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการติดตามการใช้เครื่องกรองน้ำประปาประจำครัวเรือน เพื่อมีน้ำสะอาดไว้ดื่มในครัวเรือน จำนวน ๔๐ ครัวเรือน และโรงเรียน ๓ แห่ง

๕. นิเทศติดตามการดำเนินงานของพื้นที่โครงการรักษาน้ำ ๗ อำเภอ

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำปาย และกลุ่มน้ำแม่สะงา การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี ๒๕๖๓

พื้นที่กลุ่มน้ำของ อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กิจกรรม

๑.เฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน

- จัดสรรชุดตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ (๑ ๑๑) ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุข อำเภอ จำนวน ๓๐๐ ชุด

๒.การเฝ้าระวังด้านสุขภาพของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรทำการเกษตร

- จัดสรรชุดทดสอบโคลีนเอสเตอเรสในเลือดพร้อมอุปกรณ์ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุข อำเภอ จำนวน ๓๐๐ ชุด

- ตรวจเฝ้าระวังคัดกรองสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในร่างกายประชาชน และเกษตรกร ๕๑๘ ราย

เป้าหมาย	จำนวนคนตรวจ (คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส			
		ปกติและปลอดภัย		เสี่ยงและไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๕๑๘	๕๑๘	๑๗๖	๓๓.๙๘	๓๔๒	๖๖.๐๒

๓. พัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ได้แก่ ชาวบ้าน ครอบครัว และ อสม. แกนนำชุมชน เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้โคโรนา สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ และภาวะหมอกควัน PM ๒.๕ จำนวน ๒๔ คน

๔. ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการดื่มน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการปรับปรุงแหล่งกักเก็บน้ำและต้นน้ำ เพื่อมีน้ำสะอาดไว้ดื่มในครัวเรือน จำนวน ๔ หมู่บ้าน

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำของการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี ๒๕๖๓
กิจกรรม : อบรมแกนนำ บ้านแสนคำลือ บ้านแอโก๋ บ้านเมืองแพม และบ้านน้ำบ่อสะเป

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่สะมาด - ห้วยหมากกลาง อำเภอเมือง และอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กิจกรรม

๑.เฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน

- จัดสรรชุดตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ (๑ ๑๑) ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน ๒๐๐ ชุด

๒.การเฝ้าระวังด้านสุขภาพของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรทำการเกษตร

- จัดสรรชุดทดสอบโคลีนเอสเตอเรสในเลือดพร้อมอุปกรณ์ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน ๘๐๐ ชุด

- ตรวจเฝ้าระวังคัดกรองสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในร่างกายประชาชน และเกษตรกร ๒๕๓ ราย

เป้าหมาย	จำนวนคนตรวจ (คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส			
		ปกติและปลอดภัย		เสี่ยงและไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๒๕๓	๒๕๓	๑๔๗	๕๘.๑๐	๑๐๖	๔๑.๙๐

๓. พัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ได้แก่ ชาวบ้าน และครอบครัว อสม. เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้โคโรนาสายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ และภาวะหมอกควัน PM ๒.๕ จำนวน ๓๐ คน

๔. ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการดื่มน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการติดตามการใช้ระบบและภาชนะกักเก็บน้ำ เพื่อมีน้ำสะอาดไว้ดื่มในครัวเรือน จำนวน ๕๐ หลังคาเรือน

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ลุ่มน้ำแม่สะมาด - ห้วยหมากกลาง
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ปี ๒๕๖๓

กิจกรรม: เจาะโลหิตตรวจหาสารเคมีและอบรมให้ความรู้เรื่อง การใช้สารเคมีในการเกษตรแบบปลอดภัยและการป้องกันโรคไวรัสโควิด -๑๙ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๖๓ ในพื้นที่หมู่บ้านบ้านพะยอม บ้านห้วยขี้สุกร บ้านห้วยข้าวลีบ บ้านกัวขม้น บ้านห้วยสะ บ้านห้วยสะ บ้านห้วยแม่สุริน รวม ๓๐ คน

พื้นที่ลุ่มน้ำปิงน้อย อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

กิจกรรม

๑.เฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน

- จัดสรรชุดตรวจการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ (๑๑) ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุข
อำเภอ จำนวน ๔๐๐ ชุด

๒.การเฝ้าระวังด้านสุขภาพของประชาชนที่มีอาชีพเกษตรทำการเกษตร

- จัดสรรชุดทดสอบโคลีนเอสเตอเรสในเลือดพร้อมอุปกรณ์ให้กับโรงพยาบาล และสำนักงานสาธารณสุข
อำเภอ จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด

- ตรวจเฝ้าระวังคัดกรองสารเคมีทางการเกษตรที่ตกค้างในร่างกายประชาชน และเกษตรกร ๓๕๗ ราย

เป้าหมาย	จำนวนคนตรวจ (คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส			
		ปกติและปลอดภัย		เสี่ยงและไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๓๕๗	๓๕๗	๑๒๗	๓๕.๕๗	๒๓๐	๖๔.๔๓

๓. พัฒนาศักยภาพภาคีเครือข่าย ได้แก่ แกนนำ อสม. ผู้นำครอบครัว ทุกหมู่บ้าน เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้
โคโรนา สายพันธุ์ใหม่ ๒๐๑๙ และภาวะหมอกควัน PM ๒.๕ จำนวน ๑,๕๐๐ คน

๔. ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการดื่มน้ำฝนและน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ โดยการติดตามการใช้ระบบประปา และ
ภาชนะกักเก็บน้ำในพื้นที่ เพื่อมีน้ำสะอาดไว้ดื่มในครัวเรือน จำนวน ๖๐ หลังคาเรือน

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำปิงน้อย
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ปี ๒๕๖๓

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๒ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำแม่หาด และกลุ่มน้ำแม่ปิงน้อย

พื้นที่กลุ่มน้ำแม่หาด ตำบลแม่ต๋อน อำเภออมก๋อย

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงการหลัก ส่งเสริมสุขภาพดี ชีวิตปลอดภัยภายใต้ภาคีเครือข่าย กลุ่มน้ำแม่หาด ตำบลแม่ต๋อน อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๖๓

กิจกรรม

- พัฒนาภาคีเครือข่าย เช่น อสม. แกนนำชุมชน นักเรียน แกนนำ ครู เป็นต้นเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการคุณภาพน้ำดื่มในชุมชน การตรวจคุณภาพน้ำดื่มด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย เป็นต้น ๑๐๐ คน
- เจาะเลือดตรวจหาสารพิษตกค้างระดับโคลินเอสเทอเรสในเลือดของเกษตรกร หมู่ที่ ๙ บ้านแม่ระอาใน และบ้านลูกคู หมู่ที่ ๑๐ บ้านจกปก และบ้านแม่ระอานอก หมู่ที่ ๑๔ บ้านสบหาด และบ้านห้วยไก่อ่า จำนวน ๑๘๐ คน
- จัดอบรมให้ความรู้เรื่องปฏิบัติตัวสำหรับเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาบ้านลูกคู และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาบ้านห้วยไก่อ่า จำนวน ๕๐๐ คน

เป้าหมาย	จำนวนคน ตรวจ(คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลินเอสเทอเรส							
		ปกติ		ปลอดภัย		เสี่ยง		ไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๕๐๐	๕๐๐	๒๓	๔.๖	๑๑๖	๒๓.๒	๒๐๗	๔๑.๔	๑๕๔	๓๐.๘

ปัญหาอุปสรรค

มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินงานจากเดิมได้ดำเนินการซึ่งได้รับขออนุมัติดำเนินการในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๓ แต่ด้วยสถานการณ์ โควิด-๑๙ ทำให้การดำเนินการโครงการได้ทำการแก้ไขเพื่อให้เข้ากับสถานยุคโควิด-๑๙ และเปลี่ยนแปลงโครงการช่วงเดือนต้นเดือน พฤษภาคม ได้รับการประสานทางกระทรวงให้ดำเนินการโดยใช้โครงการเดิมแต่ดำเนินตามมาตรการโควิด-๑๙

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำแม่หาด
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค จังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๖๓

พื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงน้อย อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงการหลัก โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านการส่งเสริมเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อมตามแนวทางพระราชดำริ

กิจกรรม

๑. พัฒนาภาคีเครือข่าย เช่น อสม. แกนนำชุมชน นักเรียน แกนนำ ครู เป็นต้น เพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการคุณภาพน้ำดื่มในชุมชน การตรวจคุณภาพน้ำดื่มด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย เป็นต้น จำนวน ๑๐๐ คน

- จัดทำป้ายอบรม ขนาด ๓ x ๑ เมตร จำนวน ๑ ผืน
- จัดซื้อชุดทดสอบโคลิฟอร์มในน้ำ (๑.๑๑)

๒. เจาะเลือดเกษตรกรเฝ้าระวังคัดกรองสารเคมีเกษตรตกค้างในร่างกาย จำนวน ๑๕๐ คน

- จัดทำป้ายอบรม ขนาด ๓ x ๑ เมตร จำนวน ๑ ผืน
- จัดทำชุดป้ายสุศึกษา จำนวน ๒ ชุด
- จัดซื้อชุดทดสอบโคลิฟอร์มในเลือดพร้อมอุปกรณ์
- จัดซื้อสมุนไพรสารางจิต

เป้าหมาย	จำนวนคน ตรวจ(คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลิเนสเตอเรส							
		ปกติ		ปลอดภัย		เสี่ยง		ไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๑๕๐	๑๕๐	๑๗	๑๑.๓๓	๔๕	๓๐	๕๕	๓๖.๖๗	๓๓	๒๒

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำปิงน้อย
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค จังหวัดเชียงใหม่ ปี ๒๕๖๓

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงราย

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๑ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำแม่คำ

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงาน แผนงานพัฒนาด้านสาธารณสุขและเสริมสร้างสุขภาพเชิงรุก

โครงการหลัก โครงการจัดการคุณภาพน้ำดื่มที่ใช้ในครัวเรือนบนพื้นที่สูง

กิจกรรม: กิจกรรมพัฒนาการจัดการน้ำในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

- อบรมเชิงปฏิบัติการ การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร จำนวน ๒๕๐ คน
  - ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๕๐ คน ทราบถึงสถานการณ์ของการใช้สารเคมีของเกษตรกร การสร้างองค์ความรู้ความเข้าใจต่อการใช้สารเคมี สร้างความตระหนักรู้ถึงความเสี่ยงพิษและโทษภัยจากการใช้สารเคมีทางการเกษตร การป้องกันตนเองอย่างถูกต้อง และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพตามหลัก ๓ อ.๒.ส.
  - การตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในกลุ่มเป้าหมาย จำนวน ๒๕๐ คน พร้อมทั้งการแปลผล

เป้าหมาย	จำนวนคน ตรวจ(คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส							
		ปกติ		ปลอดภัย		เสี่ยง		ไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๒๕๐	๒๕๐	๒๕	๑๐	๑๓	๕.๒	๒๗	๑๐.๘	๑๘๕	๗๕

และการให้คำแนะนำในวิธีการกำจัดสารพิษ ด้วยชาขงรางจิตในกลุ่มเป้าหมายที่มีผลเลือดไม่ปลอดภัย

ปัญหา/อุปสรรค

ในการให้ความรู้ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ ฯ พบว่า การให้ความรู้ การสื่อสารต้องแปลหลายภาษาในการสอนในครั้งนั้นๆ ด้วยกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมมาจากกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ทั้ง ขนเผ่าอาข่า ลาหู่ ทำให้ต้องมีการแปลภาษาซ้ำ และยังขาดการติดตามประเมินผลหลังการได้รับชาขงรางจิต เนื่องด้วยสิ้นสุดระยะเวลาดำเนินงานของโครงการ

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำแม่คำ
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ปี ๒๕๖๓

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๑ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำขุนน่าน

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงการหลัก โครงการพัฒนาคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือนและชุมชน พื้นที่โครงการปักษ์น้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน จังหวัดน่าน

กิจกรรม

๑. พัฒนาภาคีเครือข่าย เช่น อสม. แกนนำชุมชน นักเรียน แกนนำ ครู เป็นต้นเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการคุณภาพน้ำดื่มในชุมชน การตรวจคุณภาพน้ำดื่มด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย เป็นต้น จำนวน ๑๐๐ คน

๑.๑ สสำรวจข้อมูล แหล่งน้ำอุปโภคบริโภค บ้านปาก้า ณ สุขศาลาพระราชทานบ้านปาก้า

๑.๒ อบรม อสม. แกนนำชุมชน นักเรียน แกนนำ ครู ความรู้ในการจัดการคุณภาพน้ำดื่มในชุมชน การตรวจคุณภาพน้ำดื่มด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย สุขศาลาพระราชทานบ้านปาก้า ต.ดงพญา อ.บ่อเกลือ

๑.๓ สอนและฝึกทำเครื่องกรองน้ำอย่างง่าย จากท่อ PVC ในการกรองน้ำระดับครัวเรือน ณ สุขศาลาพระราชทานบ้านปาก้า

๒. ขยายผลนวัตกรรมการจัดทำเครื่องกรองน้ำครัวเรือน แบบทรายกรองช้า ๑ รูปแบบ

๓. ส่งเสริมให้ครัวเรือนมีการดื่มน้ำฝน โดยการสาธิตการจัดทำถังเก็บน้ำฝนเพื่อใช้กักเก็บน้ำฝนไว้ดื่มในครัวเรือน จำนวน ๓๐ ครัวเรือน

ปัญหา/อุปสรรค

๑. ต้นกำเนิดแหล่งน้ำมีน้ำน้อย น้ำไม่พอใช้และไม่สะอาด

๒. น้ำดื่มไม่ใช่ไม่เพียงพอต่ออัตราประชากรในชุมชน

๓. ไม่มีผู้ดูแลจัดการระบบน้ำของชุมชน

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำขุนน่าน

การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค ตำบลดงพญา อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ปี ๒๕๖๓

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๑ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำภาค อำเภอลำดวน จังหวัดพิษณุโลก

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

กิจกรรม

๑. พัฒนาศักยภาพ อสม. ผู้นำชุมชน ในด้านการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือน และชุมชน จำนวน ๕๐ คน ประกอบด้วย ๑ ตัวแทนครัวเรือน จำนวน ๕๐ ครัวเรือน หมู่ ๑๒ บ้านขุนน้ำค้ำ

- ผลิตป้ายไวนิลโครงการ จำนวน ๑ ป้าย ขนาด ๑.๕x๓ ตรม.
- จัดซื้อชุดตรวจโคลิฟอร์มในน้ำและน้ำแข็ง (อ.๑๑) ราคาชุดละ ๘๒๐ บาท จำนวน ๒ ชุด
- จัดซื้อชุดตรวจสอบคลอรีนฟอร์มแบคทีเรีย ราคาชุดละ ๑,๖๔๐ บาท จำนวน ๒ ชุด
- ค่าจ้างจัดทำคู่มือให้ความรู้ จำนวน ๕๐ ชุด

ผลการอบรม

- ผู้เข้ารับการอบรมมีความสนใจในการทำกิจกรรม ร้อยละ ๘๐
- ค้นข้อมูลผลการตรวจคุณภาพน้ำและสารปนเปื้อนที่เก็บได้จากบ้านผู้เข้ารับการอบรม จำนวน ๕๐ ตัวอย่าง ตรวจพบ ๑๒ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๒๔

๒. พัฒนาศักยภาพ เครือข่าย เช่นอสม. แกนนำชุมชน นักเรียน แกนนำ ครู เป็นต้นเพื่อการถ่ายทอดองค์ความรู้ในการจัดการคุณภาพน้ำดื่มในชุมชน การตรวจคุณภาพน้ำดื่มด้วยชุดทดสอบอย่างง่าย เป็นต้น จำนวน ๑๕๐ คน ในหมู่ ๒ บ้านขุดน้ำมัน หมู่ ๓ บ้านลาดเรือ หมู่ ๑๒ บ้านขุนน้ำค้ำ ประกอบด้วย

๑. โรงเรียนบ้านขุดน้ำมัน จำนวน ๑๐๐ คน (จำนวนครู ๕ คนนักเรียน ๙๕ คน ผู้ปกครอง ๒๐ คน)
๒. โรงเรียนบ้านลาดเรือ จำนวน ๕๐ คน (จำนวนครู ๕ คน นักเรียน ๒๕ คน ผู้ปกครอง ๒๐ คน)
- ผลิตป้ายไวนิลให้ความรู้พร้อมขาตั้ง ขนาด ๖๐x๑๖๐ ซม. จำนวน ๔ ชุด
๓. จัดทำคู่มือให้ความรู้ จำนวน ๑๕๐ ชุด
๔. จัดซื้อชุดตรวจโคลิฟอร์มในน้ำและน้ำแข็ง (อ.๑๑) ราคาชุดละ ๘๒๐ บาท จำนวน ๔ ชุด
๖. จัดซื้อชุดตรวจสอบคลอรีนฟอร์มแบคทีเรีย ราคาชุดละ ๑,๖๔๐ บาท จำนวน ๓ ชุด

ผลการอบรม

๑. ผู้เข้ารับการอบรมแกนนำ เครือข่าย จำนวน ๑๕๐ คน แบ่งเป็นวันละ ๕๐ คน จำนวน ๓ วัน

๒. สรุปผลการตรวจคุณภาพน้ำและสารปนเปื้อนในอาหาร

หมู่ ๒ บ้านขุดน้ำมัน พบสารปนเปื้อน จำนวน ๒๔ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๔๘

หมู่ ๓ บ้านลาดเรือ พบสารปนเปื้อน จำนวน ๒๐ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๔๐

หมู่ ๑๒ บ้านขุนน้ำค้ำ พบสารปนเปื้อน จำนวน ๓๕ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๗๐

รวมเก็บตัวอย่างส่งตรวจ ๑๕๐ ตัวอย่าง ตรวจพบสารปนเปื้อน ทั้งหมด ๗๙ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๕๒.๖๗

ปัญหา/อุปสรรค

๑. เนื่องจากการระบาดของโควิด-๑๙ ทำให้ต้องปรับเปลี่ยนการจัดทำโครงการ จาก ๑ วัน ๑๕๐ คน เป็น ๓ วันๆละ ๕๐ คน
๒. เนื่องจากการระบาดของโควิด-๑๙ ทำให้การดำเนินงานโครงการล่าช้า
๓. เนื่องจากเป็นน้ำปะปาภูเขา ไม่มีระบบกรองน้ำ จึงทำให้ไม่สะอาด

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำภาค
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก ปี ๒๕๖๓

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรดิตถ์

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๑ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำลี อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรดิตถ์

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานการพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงการหลัก โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชน ในพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กลุ่มน้ำลี ปี ๒๕๖๓

กิจกรรม

๑. เฝ้าระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือน และชุมชน

๑.๑ ตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำดื่มในชุมชน ๗ หมู่ ได้แก่ หมู่ ๕, ๖, ๘, ๙, ๑๐, ๑๑ ตำบลน้ำหมัน หมู่ ๑๐ ตำบลจริม อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรดิตถ์ ตามโครงการอ่างเก็บน้ำห้วยน้ำรี อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ผลตรวจ พบว่า ตัวอย่างน้ำดื่ม ๗ ตัวอย่าง ไม่พบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย และฟิโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ๔ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๑๔

๑.๒ ค้นข้อมูลตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำดื่มในชุมชน และให้ความรู้ในการดูแลระบบน้ำดื่มชุมชน

๒. กิจกรรมเฝ้าระวังและค้นหาประชาชนผู้เสี่ยงต่อสารเคมีตกค้างในพื้นที่รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ในหมู่ ๑-๑๒ ตำบลน้ำหมัน หมู่๑๒ ตำบลจริม อำเภอกำแพง จังหวัดอุดรดิตถ์

๒.๑ ค้นหาคัดกรองประชาชนผู้เสี่ยงต่อสารเคมีตกค้างในพื้นที่รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินระดับเสี่ยง จำนวน ๓,๕๓๖ คน

เป้าหมาย	จำนวนคน ตรวจ(คน)	ผลการตรวจระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรส							
		ปกติ		ปลอดภัย		เสี่ยง		ไม่ปลอดภัย	
		คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ	คน	ร้อยละ
๓,๕๓๖	๓,๕๓๖	๖๓๓	๑๗.๙๐	๑,๒๐๙	๓๔.๑๙	๑,๑๖๕	๓๒.๙๕	๕๒๙	๑๔.๙๖

๒.๒ สนับสนุนยาสมุนไพรรางจืดแก่ประชาชนผู้เสี่ยงต่อสารเคมีตกค้าง

๒.๓ ส่งเสริมเครือข่ายเกษตรในการลดสารเคมีในครัวเรือน

ปัญหา/อุปสรรค

๑. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ไม่ได้มีการป้องกันเวลาใช้สารเคมี ทำให้มีดอกภาคใต้สารเคมีจากการเกษตร อย่างต่อเนื่อง

๒. ประชาชนที่พบส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริโภคมามากกว่าผู้ใช้สารเคมี ทำให้การประชาสัมพันธ์การป้องกันอยู่ในวงกว้าง

๓. การตรวจคุณภาพน้ำดื่มในหมู่บ้านยังไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” กลุ่มน้ำลี
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค อำเภอกำปูลา จังหวัดอุดรธานี ปี ๒๕๖๓

กิจกรรม: เจาะสารเคมีตกค้างในเกษตรกร

กิจกรรมส่งเสริมเครือข่ายเกษตรกรลดการใช้สารเคมีในครัวเรือน/ชุมชน

- ๑.มีการประชาสัมพันธ์การยกเลิกใช้สารเคมีอันตราย ๓ ชนิด ในสถานบริการ
- ๒.ส่งเสริมเกษตรกรปลูกผักกินเอง / แปลงเกษตรอินทรีย์
- ๓.ส่งเสริมการผลิตสารกำจัดศัตรูพืชทดแทนการใช้สารเคมี
- ๔.สร้างความตระหนักในการเฝ้าระวัง ในการใช้อย่างถูกวิธีและปลอดภัย หากมีความจำเป็น
- ๕.ให้ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องสารเคมีมีผลอันตรายต่อสุขภาพ
- ๖.มีการเฝ้าระวังอาหารปลอดภัย โดยการตรวจสอบสารเคมีในพืชผักเป็นระยะ

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเลย

รับผิดชอบการดำเนินงาน ๑ กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำหมั่น ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาคุณภาพชีวิต

แผนงานที่ ๑ แผนงานพัฒนาอาชีพ คุณภาพชีวิตและการเข้าถึงบริการทางสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

โครงการหลัก ส่งเสริมประสิทธิภาพการเข้าถึงสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง

กิจกรรม

๑. การจัดการบริการสาธารณสุขเชิงรุก จำนวน ๑๔๔ ครั้ง
๒. การพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน
  - ๒.๑ ประชุม อสม. (นักจัดการสุขภาพ) จำนวน ๑๗๒ คน
  - ๒.๒ จัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาหมู่บ้านแบบมีส่วนร่วม จำนวน ๓ กิจกรรม ได้แก่
    ๑. ติดตามการดำเนินงานผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค
    ๒. ฝักระวังการใช้สารเคมีทางการเกษตร เจาะเลือดเกษตรกรตรวจสารโคลินเอสเตอเรส
    ๓. ประชุมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภคของหมู่บ้าน จำนวน ๘ จุดการผลิต
      - ๑๒ หมู่บ้าน ๒ รพ.สต. ผู้เข้าประชุม ๒๔ คน
๓. ปรับปรุงคุณภาพน้ำดิบ สำหรับชุดผลิตน้ำบริโภคของชุมชน โรงเรียน ด้วยสารคลอรีนเม็ด ๒๐ จุด
๔. ฝักระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือน ชุมชน โรงเรียน ด้วยชุดตรวจ TDS Meter (ของแข็งละลายทั้งหมดที่เหลือในน้ำ) ตรวจสอบ TDS จุดผลิตน้ำดื่ม ๙ โรงเรียน (ฝักระวังคุณภาพน้ำดื่มจุดผลิตน้ำบริโภค ในชุมชน ด้วยชุดตรวจ TDS Meter) จำนวน ๑๒ หมู่บ้าน
๕. ฝักระวังคุณภาพน้ำดื่มในครัวเรือน ชุมชน โรงเรียน จุดผลิตน้ำดื่ม ๙ โรงเรียน จำนวน ๑๒๐ จุด ด้วยชุดทดสอบแบบที่เรียกคสนาม (อ.๑๑) ๒๕๐ ตัวอย่าง
๖. พัฒนารูปแบบ/นวัตกรรมการปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภค เพื่อการแก้ไข/ปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภคในชุมชน โรงเรียน
  - เก็บตัวอย่างน้ำบริโภค ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ จำนวน ๘ โรงเรียน
  - ดำเนินการจัดหาชุดสาธิต การผลิตน้ำบริโภคขนาดเล็กสำหรับใช้ในครัวเรือน จำนวน ๒ ชุด
  - จัดหาไส้กรองน้ำ สำหรับชุดการผลิตน้ำบริโภค จำนวน ๘ ชุดการผลิต กิจกรรม พัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค
    ๑. ไส้กรอง PP ๒๐ นิ้ว จำนวน ๒๘ ไส้
    ๒. ไส้กรอง bigblue ๒๐ นิ้ว จำนวน ๑๖ ไส้
    ๓. ไส้กรอง เซรามิก ๒๐ นิ้ว จำนวน ๘ ไส้

รูปประกอบกิจกรรม

รูปภาพการดำเนินงาน “รักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน” ลุ่มน้ำหมัน
การพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลระบบผลิตน้ำบริโภค ตำบลกกสะทอน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ปี ๒๕๖๓

กรมอนามัย

- ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ
- สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

โครงการหลัก

๑. โครงการส่งเสริม เฝ้าระวัง และสร้างความรอบรู้การจัดการน้ำบริโภคในพื้นที่โครงการพระราชดำริและโครงการเฉลิมพระเกียรติ
๒. โครงการพัฒนามาตรฐานสิ่งแวดล้อมพื้นที่โครงการพระราชดำริ และโครงการเฉลิมพระเกียรติ

กิจกรรม

๑. สุ่มเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค ในพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ๒๒ ตัวอย่าง ใน ๓ จังหวัด พบว่า ผ่านมาตรฐานเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาได้ กรมอนามัย จำนวน ๒ ตัวอย่าง และไม่ผ่านมาตรฐานเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาได้ กรมอนามัย ๒๐ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๙ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เก็บตัวอย่างเฝ้าระวังประปาภูเขา ๘ ตัวอย่าง พบว่า ทั้งหมดไม่ผ่านมาตรฐาน โดยตรวจพบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ทั้ง ๘ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๑.๒ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เก็บตัวอย่างเฝ้าระวังประปาภูเขา ๖ ตัวอย่าง พบว่า ทั้งหมดไม่ผ่านมาตรฐาน โดยตรวจพบความขุ่นเกินค่ามาตรฐาน จำนวน ๑ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๕ และพบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ทั้ง ๖ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๑.๓ อำเภอเมือง และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน เก็บตัวอย่างเฝ้าระวังน้ำประปา กปภ. จำนวน ๒ ตัวอย่าง พบว่า ทั้งหมดผ่านมาตรฐานเกณฑ์คุณภาพน้ำประปาได้ กรมอนามัย และเก็บตัวอย่างเฝ้าระวังประปาภูเขา ๖ ตัวอย่าง พบว่า ทั้งหมดไม่ผ่านมาตรฐาน โดยตรวจพบสี เกินค่ามาตรฐาน จำนวน ๒ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓๓ ความขุ่นเกินค่ามาตรฐาน จำนวน ๓ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๕๐ และพบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย ทั้ง ๖ ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๒. บูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย อาทิ สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านด่าน, กองร้อยทหารพรานที่ ๓๒๐๔, องค์การบริหารส่วนตำบลขุนน่าน, ศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง บ้านห้วยปุด, ผู้นำชุมชนและประชาชนบ้านห้วยปุด ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคบริโภคในพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน “ลุ่มน้ำขุนน่าน” อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โดยได้มีการจัดทำเครื่องกรองน้ำครัวเรือน จำนวน ๑๐๐ ชุด และเครื่องกรองน้ำสำหรับปรับปรุงคุณภาพน้ำในชุมชน จำนวน ๑ ชุด

๓. ผลิตคู่มือการติดตั้ง ใช้งาน และการดูแลรักษา ระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภค ชนิดทรายกรองซ้ำ เผยแพร่ให้กับภาคีเครือข่ายได้นำไปใช้ประโยชน์

๔. บูรณาการร่วมกับสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ เยี่ยมเสริมพลังการดำเนินงานเฝ้าระวังการจัดการน้ำบริโภคในพื้นที่โครงการรักษาน้ำ เพื่อพระแม่ของแผ่นดิน อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอเมือง อำเภอขุนยวม และอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

๔.๑ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านสาม อำเภอมะนัง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ลุ่มน้ำปิงน้อย)

ปัญหาด้านสุขภาพที่พบในพื้นที่รับผิดชอบ

๑. โรคไม่ติดต่อเรื้อรัง เช่น ความดันโลหิตสูง เป็นต้น
๒. โรคทางเดินหายใจ
๓. สารเคมีทางการเกษตรในเลือด

ประเด็นปัญหาที่พบ

๑. ระบบน้ำประปาภูเขาทรายกรองซ้ำชำรุด
๒. การตรวจสอบสารเคมีในเลือดของกลุ่มเกษตรกรไม่ทั่วถึง

การดำเนินงาน

๑. ระบบกรองน้ำชุมชน แบบทรายกรองซ้ำ พบว่า ระบบไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากระบบท่อรั่วซึม และไม่มีการบำรุงรักษาในการซ่อมบำรุง แต่มีการรายงานเครื่องกรองน้ำมีการชำรุดไปยังสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดแม่ฮ่องสอน แต่ยังไม่ได้รับการดำเนินการใดๆ

๒. การดำเนินงานโครงการตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรในเลือดของประชาชน ได้งบประมาณสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงาน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตรซึ่งพบว่าส่วนใหญ่มีผลเลือดอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย จึงมีการจัดทำโครงการลดสารเคมีในเลือดโดยนำสมุนไพร (รางจืด) มาใช้ หลังจากประชาชนรับประทานรางจืด พบว่ามีค่าผลเลือดที่ดีขึ้น จึงได้มีการนำผลงานดังกล่าวไปนำเสนอทำให้มีผู้สนใจและจะต่อยอดไปในพื้นที่อื่นต่อไป

ข้อเสนอแนะจากพื้นที่

๑. หน่วยงานส่วนกลางที่เกี่ยวข้อง สำนักปลัดกระทรวงสาธารณสุข (สป) ,สำนักงานสาธารณสุข จังหวัด ควรระบุแผนการดำเนินงานโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินที่ชัดเจน โดยควรระบุว่าการดำเนินงานต้องอยู่ในขอบเขตใดบ้าง

๒. บรรจุแผนโครงการตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรในเลือดเกษตรกรเพื่อของงบประมาณสนับสนุนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อต่อยอดโดยการดำเนินการร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอมะนัง

๓. การขยายระบบระบบกรองน้ำชุมชน แบบทรายกรองซ้ำไปในพื้นที่ชุมชนใกล้เคียงที่มีแหล่งน้ำเพียงพอ

๔. ชุมชนจะเริ่มดำเนินการซ่อมแซมระบบเครื่องกรองน้ำประปาภูเขาแบบทรายกรองซ้ำช่วงเดือนกันยายนโดยจะใช้งบประมาณของชุมชนในการซ่อมบำรุง ในถึงขวด ถึงทราย จึงอยากขอความร่วมมือให้ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ มาติดตามผลการซ่อมแซมระบบเครื่องกรองน้ำในช่วงเดือนตุลาคม – พฤศจิกายน ๒๕๖๓

๔.๒ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปางตอง อำเภอบูชา จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ลุ่มน้ำแม่สะมาด-ห้วยหมากกลาง)

ปัญหาด้านสุขภาพที่พบในพื้นที่รับผิดชอบ

- โรคทางเดินหายใจ เกิดจากอากาศที่หนาวเย็น ในพื้นที่ไม่มีปัญหาโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อ

ประเด็นปัญหาที่พบ

- ดินน้ำมีการทำเกษตรและเลี้ยงสัตว์

การดำเนินงาน

- อบรมให้ความรู้แก่นักเรียนและชุมชน เรื่องสุขาภิบาลน้ำบริโภคและวิธีการปรับปรุงคุณภาพน้ำและการล้างภาชนะในการบรรจุน้ำและดูแลทั้งวัสดุอุปกรณ์ เช่น ก๊อกน้ำเป็นประจำ
- มีการเก็บตัวอย่างน้ำเบื้องต้นด้วยชุดตรวจสอบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรีย (อ.๑๑) จำนวนครั้งละ ๕ ขวด รวมทั้งสิ้น ๔๐ ขวด ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลน้ำพบว่าไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้น้ำดื่มและน้ำใช้จุดเดียวกันแต่ประชาชนบางส่วนก็ซื้อน้ำบริโภคเอง สำหรับผู้ที่ไม่ซื้อจะมีการต้มก่อนบริโภคเป็นประจำ
- การเจาะเลือดเกษตรกร ซึ่งกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อแผ่นดิน คือ หมู่ ๒ บ้านหัวแม่สุริน พบว่า ผลของการเจาะเลือดเกษตรกรมีผลระดับเสี่ยงมาก
- การอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันตนเองในการใช้สารเคมีและวิธีการใช้สารเคมีถูกต้อง ซึ่งจะมีการให้ความรู้ในกลุ่มย่อย เช่น การประชุมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเป็นประจำ และได้มีการทำแปลงเกษตรสาธิตปลอดสารเคมีในพื้นที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านปางตอง เพื่อให้ประชาชนได้มาศึกษาการทำเกษตรปลอดสารเคมี

ข้อเสนอแนะจากพื้นที่

- ควรมีการบรรจุแผนด้านสุขาภิบาลน้ำบริโภค-อุปโภคในแผนการพัฒนาชุมชน
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ควรมีการสอบถามปัญหาหรือความต้องการที่จะแก้ไขในพื้นที่ ภายใต้กิจกรรมโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ซึ่งส่วนใหญ่มีการดำเนินงานในส่วนของการติดตามงาน
- การดำเนินงานในโครงการตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรในเลือดของเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ไม่อยู่ในพื้นที่รับผิดชอบโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน
- อยากให้มีการขยายการสร้างระบบเครื่องกรองน้ำชุมชนแบบทรายกรองช้าภายในชุมชน

๔.๓ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยหมากกลาง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ลุ่มน้ำแม่สะมาด-ห้วยหมากกลาง)

ปัญหาด้านสุขภาพที่พบในพื้นที่รับผิดชอบ

- โรคทางเดินหายใจ ในพื้นที่ไม่มีปัญหาโรคที่เกิดจากน้ำเป็นสื่อ

ประเด็นปัญหาที่พบ

- ระบบเครื่องกรองชุมชน แบบทรายกรองช้าชำรุด

การดำเนินงาน

- มีการเก็บตัวอย่างน้ำเบื้องต้นด้วยชุดตรวจสอบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียภาคสนาม (อ.๑๑) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน ผลน้ำปรากฏว่าไม่ผ่านเกณฑ์ โดยจะเน้นสุ่มตรวจในจุดที่สำคัญได้แก่ วัด ชุมชน โรงเรียนและต้นน้ำห้วยอดเหรียญ เป็นต้น
- การตรวจสอบสารเคมีทางการเกษตรในเลือดให้กับเกษตรกร ได้รับสนับสนุนชุดตรวจจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน ๒๐๐ ชุด ผลการตรวจส่วนใหญ่ พบว่าผลไม่ปลอดภัย
- อบรมให้ความรู้แก่ชุมชน เรื่องวิธีการป้องกันสารเคมี การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและการล้างผักก่อนบริโภค

ข้อเสนอแนะจากพื้นที่

- ควรมีการสอบถามถึงปัญหาที่ต้องการแก้ไขในพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินและควรจะมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินแก่ผู้รับผิดชอบ
- ปี ๒๕๖๔ มีการเสนอทำประชาคม วางแผนทำโครงการตรวจสอบการเกษตรในเลือดซึ่งจะของบประมาณจาก อบต. ต่อยอดการตรวจสอบการเกษตร และอบรมวิธีการป้องกันสารเคมีการล้างผักการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง

๔.๔ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

การดำเนินงาน

- เรื่องงบประมาณจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้รับทั้งหมด ๒๐๐,๐๐๐ บาท ดำเนินการใน ๔ กลุ่มน้ำ รูปแบบการบริหารจัดการขึ้นอยู่กับทิศทางของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ซึ่งจะมีการดำเนินงานร่วมกับงานอื่น
- สนับสนุนอุปกรณ์สุ่มตรวจคุณภาพน้ำ อ.๑๑ ให้กับสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้งหมด ๗ อำเภอ โดยจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีพื้นที่ที่อยู่ภายใต้โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินมีทั้งหมด ๔ อำเภอ
- ให้แต่ละอำเภอจัดทำแผนส่งมาที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด โดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจะมีการกำหนดกิจกรรมให้

สิ่งที่ จะดำเนินการของพื้นที่ในปี ๒๕๖๔

- เนื่องจากพบปัญหาเรื่องน้ำบริโภคน้ำในพื้นที่โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน ซึ่งใช้น้ำบริโภคจากประปาภูเขา และขาดแคลนเครื่องกรองน้ำ ภาชนะที่เก็บน้ำ จึงอยากให้มีการสร้างเครื่องกรองน้ำครัวเรือนแบบทรายกรองซ้ำที่ได้พัฒนาจากศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบและแรงงานข้ามชาติ มาใช้ในการแก้ปัญหาและอยากให้โรงเรียนเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านน้ำ เพื่อให้ชาวบ้านเป็นดูเป็นตัวอย่างเพื่อตระหนักถึงการดื่มน้ำที่ไม่สะอาด และโรคที่เกิดจากนั้นเป็นสื่อ
- จะมีการจัดประชุมชี้แจงรายละเอียดของวัตถุประสงค์โครงการแก่ผู้รับผิดชอบพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ทั้งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อรับฟังปัญหาปรึกษาหารือ และสอบถามถึงรายละเอียดกิจกรรมที่สามารถดำเนินการได้ และวางแผนแก้ไขปัญหามาตรังจุดรวมถึงพิจารณางบประมาณจากรายหมู่บ้านในพื้นที่รับผิดชอบของโครงการ เป็นต้น

๔.๕ สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปางมะผ้า อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลถ้ำลอด (กลุ่มน้ำของ)

ปัญหาในพื้นที่

- โครงการอาใจ ปางตอง บ้างปางคอง นาปู่ป้อม โครงการ พมพ. มีปัญหาเรื่องความพอเพียง ขาดแคลนน้ำ
- มีการเลี้ยงสัตว์บริเวณต้นน้ำ

การดำเนินงาน

- มีการเก็บตัวอย่างน้ำเบื้องต้นด้วยชุดตรวจสอบการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียภาคสนาม (อ.๑๑) ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลน้ำปรากฏว่าไม่ผ่านเกณฑ์
- ของงบประมาณจาก อบต. ในการสนับสนุนซื้อถังบรรจุน้ำ ๒,๐๐๐ ลิตร

- การตรวจเอ็นไอเอ็มโคลีนเอสเตอเรส ใช้งบประมาณ อบต. ร่วมกับงบประมาณ CUP และ สสจ. สนับสนุนชุดตรวจ กระจายให้แต่ละ รพ.สต. เช่น รพ.สต.ถ้ำลอดได้รับปีละ ๒๐๐ ชุด พบว่า เสี่ยง ๒๖% ไม่ปลอดภัย ๕% บ้านแม่ละนาได้รับ ๓๐๐ ชุด นาบกปองได้รับ ๓๐๐ ชุด
- มีการจัดตั้งคลินิกเกษตร และมีการอบรมการป้องกันสารเคมีเกษตร วิธีการพ่นสารเคมี แต่ยังคงพบผู้ป่วยเสี่ยงเพิ่มขึ้น เนื่องจาก มีเกษตรกรรายใหม่เกิดขึ้น
- รพ.สต. ไม่ใช้รางจืด ในการลดสารเคมีเกษตรในเลือดของเกษตรกร เนื่องจากไม่มีองค์ความรู้ในการใช้ มีแต่ขมิ้นชัน ฟาโทะลายโจร
- พขอ. มีการขับเคลื่อนเรื่องการใช้สารเคมีเกษตร ให้โรงเรียน กศน. ทำโครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ธนาคารปุ๋ย แต่เนื่องจากเกษตรอำเภอมีการเปลี่ยนผู้บริหาร จึงทำให้ไม่ต่อเนื่อง เกษตรกรบางคน ใช้มือเปล่า คนผสมสารเคมีเกษตร ดื่มน้ำสุรา ใช้เกล็ดอนบรรจุสารเคมีล้างและนำไปบรรจุน้ำ และพื้นที่เก็บสารเคมีไม่เหมาะสม

ปัญหาคุณภาพน้ำบริโภค

- เมืองแพม พบปัญหาการปนเปื้อนโคลิฟอร์มแบคทีเรียในน้ำ เนื่องจากต้นน้ำมีการปล่อยสัตว์เลี้ยง การแก้ไขปัญหา
- มีหลายหน่วยงานลงพื้นที่แก้ไขปัญหา มีการสร้างเขื่อน แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ เนื่องจาก โครงสร้างธรณีวิทยา ที่เป็นลักษณะเป็นโพรงคล้ายรังผึ้ง ทำให้เก็บน้ำไม่ได้ มีหินปูน มีความกระด้าง
- ชาวบ้านซื้อโอ่งเก็บน้ำฝน และประปาภูเขา และ อบจ. สนับสนุนถัง ๒,๐๐๐ ลิตร ๓๐ กว่าถัง
- ชาวบ้าน ๕๐% ซื้อน้ำดื่ม

ข้อเสนอแนะ

๑. การของบประมาณ สปสข. หรืองบตำบล ต้องทำประชาคมหมู่บ้าน ทำแผนข้อบัญญัติหรือแผน อบต. สามารถใช้แก้ไขปัญหาชุมชนได้ทุกอย่าง รวมถึงสิ่งก่อสร้าง โดย รพ.สต. ต้องเข้าไปร่วมประชุม เพื่อให้มีการบรรจุเรื่องน้ำสะอาดเข้าไป
๒. พชต. พขอ. กองทุนสุขภาพตำบล มีการประชุมทุกปี เสนอประเด็น เพื่อการแก้ไขปัญหาของพื้นที่ ใช้งบในการสร้างสิ่งก่อสร้างไม่ได้ แต่ใช้ในงานสำคัญอื่น ๒-๓ เรื่อง/ปี เช่น การบริหารจัดการขยะ ลดโรคไข้เลือดออก สารเคมีในเลือดของเกษตรกร งานแอลกอฮอล์ การขับขี้ปลอดภัย โดยต้องหาหน่วยงานเจ้าภาพหลักรับผิดชอบ และมีหน่วยงานเครือข่ายร่วมดำเนินการ
๓. ควรมีการสอบถามถึงปัญหาที่ต้องการแก้ไขในพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน และ ควรจะมีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดินแก่ผู้รับผิดชอบ
๔. ควรมีการสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์และเอกสารวิชาการด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหารและน้ำให้แก่ผู้รับผิดชอบโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน

๔.๖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหมอกจำแป่ อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ลุ่มน้ำแม่สะงา)

การดำเนินงาน

รพ.สต. ของบจากหมู่บ้าน เพื่อทำกิจกรรมเจาะเลือดเกษตรกร โดยจัดประชุมแต่ละหมู่บ้าน สำนวณจำนวนเกษตรกรเสี่ยง เพื่อให้หมู่บ้านจัดสรรงบจัดซื้อชุดตรวจให้ ๑๐๐ คน = ๘๐๐ บาท

ในเดือนกันยายน โรงพยาบาลศรีสัງวาล จัดสรรรางวัล เพื่อจ่ายให้กับผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยง โดยเภสัชกรโรงพยาบาล เป็นผู้จ่าย พร้อมให้ความรู้การใช้ยาด้วย รพ.สต. อบรมให้ความรู้ในการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีเกษตร บูรณาการไปกับการงานเจาะเลือดวัดระดับน้ำตาล เบาหวาน ความดัน ซึ่งชาวบ้านมารับบริการจำนวนมาก ปัจจัยความสำเร็จ:

- ผอ.รพ.สต. ใช้ยุทธวิธีต่างๆ ในการดำเนินงาน เช่น การเกาะติดชุมชน ลงไปคุยกับชุมชน พูดที่เล่นที่จริงก่อน เมื่อชุมชนเริ่มเห็นด้วย จะรุกทันที แต่หากชุมชนยังไม่เห็นด้วย “ทำไม่ได้หรอก” จะถอยก่อน และถามเหตุผล จากชุมชน การยกย่องคณะกรรมการชุมชนให้มาช่วยทำเป็นอีกปัจจัยสำเร็จ ขออะไรก็มักจะได้ทุกอย่าง ไม่มีเส้น แบ่งกันระหว่าง รพ.สต. กับชุมชน มีการติดตามความคืบหน้าของชุมชน หากมีการประชุม หรือมีงบประมาณ เข้ามา หรือจะมีการพัฒนาหมู่บ้าน รพ.สต. จะลงไปร่วม หรือจะเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง จะใช้กลยุทธ์มุ่งเป้าเข้า ทางผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ที่จะมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้เห็นคล้อย ตาม ไปชี้ให้เห็นข้อดี ข้อเสีย สอดแทรกงานน้ำบริโภคน้ำสะอาด โดยของงบประมาณที่เหลือน้อยจากงาน โครงการอื่นๆ ของชุมชน และใช้แรงงานชาวบ้านมาช่วยกันดำเนินการ และติดตามว่าคณะกรรมการหมู่บ้าน ดำเนินการตามที่ได้สัญญาไว้หรือไม่ นอกจากนี้จะมีการติดตามเสริมพลังการดำเนินงานชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การให้องค์ความรู้ทางวิชาการ การวางแผนระบบ การตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ พร้อมแจ้งผลคืนชุมชน การให้ความรู้ชาวบ้านถึงพิษภัยของเชื้อโรคในน้ำที่ไม่สะอาดเป็นอีกกลยุทธ์ที่ใช้ ซึ่งชาวบ้านจะเชื่อ และยอมทำ ตาม การดำเนินงานต่างๆ ผอ.รพ.สต. จะวางแผน และประสานชุมชนแต่เนิ่นๆ ต้องวางแผนไว้ก่อนว่าทำเพื่อ วัตถุประสงค์อะไร ทำกับใคร และได้ผลจริง

ข้อจำกัด

๑. เงินกองทุนตำบล สปสช. กิจกรรมที่ดำเนินการต้องเป็นกิจกรรมที่ สปสช. กำหนดเท่านั้น
๒. รพ.สต. แจ้ง สสอ. >> สสจ. แต่ได้รับแจ้งว่า สสจ. ไม่มีงบประมาณ และได้รับเป็นวัสดุตรวจแทน
๓. การดำเนินงานกับชุมชนพื้นที่สูง ชนเผ่าต่างๆ ต้องใช้เวลานาน ใช้ อสม. คณะกรรมการหมู่บ้าน ส.อบต. ในการผลักดัน ขับเคลื่อนงาน ขณะที่พื้นที่ราบ จะใช้เวลาน้อยกว่า โดยต้องมีการสื่อสารบ่อยๆ

ข้อเสนอแนะจากพื้นที่

- การขอรยะเวลาดำเนินงาน ควรประสาน รพ.สต.แต่เนิ่นๆ ในการขอข้อมูล เนื่องจากมีเจ้าหน้าที่น้อย จึงต้องมีเวลาให้ทำงาน
- การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ และชุดตรวจเอ็นไซม์โคลิฟอร์มในเลือดเกษตรกร ให้เพียงพอต่อการดำเนินงาน
- การสนับสนุนสื่อประชาสัมพันธ์ องค์ความรู้ต่างๆ ในรูปของสื่อแผ่นพับ โปสเตอร์ ภาพขั้นตอนกิจกรรม การตรวจน้ำ เน้นภาพสี ที่ดูง่าย เข้าใจและทำได้ทันที และสามารถพกพาไปในพื้นที่ได้สะดวก ไม่ต้องการ E-learning หรือ VDO
- แผนการดำเนินงาน ควรมาจากด้านล่างขึ้นด้านบน (Bottom-up) เพื่อให้ทราบปัญหา

รูปประกอบกิจกรรม

ภาพประชาสัมพันธ์ ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ

ศอช. บูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีเครือข่าย ขับเคลื่อนการพัฒนาน้ำอุปโภคบริโภค บ้านห้วยปุด จ.น่าน

ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ (ศอช.) หน่วยงานภายใต้สังกัด กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ร่วมกับสำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเฉลิมพระเกียรติ, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านด่าน, กองร้อยทหารพรานที่ 3204, องค์การบริหารส่วนตำบลขุนน่าน, ศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวงบ้านห้วยปุด, ผู้นำชุมชนและประชาชนบ้านห้วยปุด จัดพิธีมอบเครื่องกรองน้ำครัวเรือน จำนวน 100 ชุด และเครื่องกรองน้ำสำหรับปรับปรุงคุณภาพน้ำในชุมชน จำนวน 1 ชุด ในโครงการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพน้ำอุปโภคบริโภคในครัวเรือนและชุมชนพื้นที่โครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน จังหวัดน่าน ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 ณ พื้นที่สุขศาลาพระราชทานบ้านห้วยปุด ตำบลขุนน่าน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน โดยมี นายกิตติกร ฝิปากเพระ นายอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน ให้เกียรติเป็นประธานในพิธีเปิด

ศอช. ให้ความสำคัญเรื่องการจัดการน้ำและสุขาภิบาล โดยเฉพาะการเข้าถึงน้ำสะอาดของกลุ่มคนชายขอบ ด้วยมุ่งหวังให้ทุกคนมีน้ำเพื่อใช้ประโยชน์และมีการจัดการน้ำและสุขาภิบาลอย่างยั่งยืน สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ 6 (SDGs Goal 6 : Clean water and sanitation) จึงพยายามขับเคลื่อนเชิงนโยบายและการปฏิบัติผลักดันการแก้ไขปัญหาอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนบนพื้นที่สูงอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดได้นำนวัตกรรมและ Product Champion เครื่องกรองน้ำครัวเรือนและชุมชนแบบทรายกรองช้า ขยายผลสู่พื้นที่โครงการรักษน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภคบริโภคให้กับชุมชนได้อย่างเป็นระบบ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีน้ำสะอาดสำหรับการอุปโภคบริโภค โดยประชาชนสามารถจัดการสุขภาพและปัญหาของชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างยั่งยืน

ศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ

122 ม.8 ถ.จามเทวี ต.ห้างฉัตร อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง

hhdc.anamai.moph.go.th

054 269277

ภาพข่าวกิจกรรม

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ

จัดทำโดย กลุ่มพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภค O 2590 4606

การติดตามเยี่ยมเสริมพลังการดำเนินงานโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน ในพื้นที่ 4 กลุ่มน้ำ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระหว่างวันที่ 17-21 สิงหาคม 2563

สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ ร่วมกับศูนย์อนามัยกลุ่มชาติพันธุ์ ชายขอบ และแรงงานข้ามชาติ ลงพื้นที่ 4 กลุ่มน้ำ ได้แก่ กลุ่มน้ำของ กลุ่มน้ำปาย กลุ่มน้ำแม่สะงา กลุ่มน้ำแม่สะมาด-ห้วยหมากกลาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน เพื่อติดตามเยี่ยมเสริมพลังการดำเนินงานพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภค

ผลการดำเนินงาน

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กิจกรรมการดำเนินงานโครงการฯ กับ สสจ.แม่ฮ่องสอน สสอ.ปางมะผ้า รพ.สต.บ้านสาม รพ.สต.บ้านปางตอง รพ.สต.ห้วยหมาก-กลาง รพ.สต.ถ้ำลอด และ รพ.สต.หมอกจำแป้ ได้แก่ การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่ เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตประชาชน การจัดการคุณภาพน้ำ ได้แก่ การอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ การปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภคด้วยระบบทรายกรองช้า การตรวจสอบคุณภาพน้ำ การอบรมชุมชน อสม. ในด้านการจัดการคุณภาพน้ำในชุมชน การส่งเสริมการเก็บและใช้น้ำฝนในหน้าแล้ง การเจาะเลือกเกษตรกรเพื่อตรวจวัดระดับเอนไซม์โคลิเจนเอสเตอเรส การรักษาเพื่อลดปริมาณสารเคมีเกษตรในเลือดเกษตรกร และการอบรมการป้องกันสารเคมีเกษตรเข้าสู่ร่างกาย
2. พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ดูแลระบบน้ำของชุมชนในด้านการปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภค วิธีการเก็บตัวอย่างน้ำ ตรวจทางห้องปฏิบัติการ การดูแลรักษาระบบกรองน้ำ การล้างย้อน (Back wash) ระบบกรองน้ำ
3. สุ่มเก็บตัวอย่างน้ำ เพื่อการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคของพื้นที่โครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน 4 กลุ่มน้ำ

ข้อเสนอแนะ

1. การขับเคลื่อนและผลักดันการดำเนินการโครงการฯ ผ่าน พชอ. และ คสจ. เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องชี้ประเด็นปัญหาด้านน้ำบริโภคของชุมชน เพื่อให้คณะกรรมการเห็นความสำคัญและเสนอเข้าไปอยู่ในแผนงานประจำปี
2. กิจกรรมและการจัดสรรงบประมาณโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน เพื่อพัฒนาคุณภาพน้ำบริโภคและคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ต้นน้ำให้สามารถอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน ควรเริ่มจากการสอบถามความต้องการจากชุมชน รพ.สต. เสนอขึ้นมาไปยัง สสอ. สสจ. และ ส่วนกลาง ตามลำดับ หรือการดำเนินงานแบบ Bottom-up เพื่อให้งบประมาณได้ใช้ในการจัดการกับปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

กรมอนามัยส่งเสริมให้คนไทยสุขภาพดี

www.anamai.moph.go.th

สรุปปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

๑. งบประมาณที่ได้รับในโครงการรักษาน้ำเพื่อพระแม่ของแผ่นดิน กลุ่มน้ำละ ๕๐,๐๐๐ บาท ไม่เพียงพอสำหรับดำเนินการในพื้นที่โครงการ ซึ่งได้แก่ การตรวจเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภค การปรับปรุงคุณภาพน้ำบริโภค การตรวจคัดกรองการตกค้างสารเคมีทางการเกษตรในเลือดของประชาชนและเกษตรกร และการแก้ปัญหาการพบสารเคมีในเลือด

๒. คุณภาพน้ำบริโภคของประชาชนในพื้นที่โครงการ ส่วนใหญ่ใช้น้ำจากแหล่งต้นน้ำในการบริโภคโดยตรง มักพบปัญหาการปนเปื้อนสูง และการขาดแคลนน้ำในบางพื้นที่ แหล่งน้ำเสื่อมโทรมสมควรอนุรักษ์แหล่งต้นน้ำป้องกันไม่ให้เกิดการทำลายธรรมชาติ หรือกิจกรรมอื่นใดที่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่แหล่งน้ำ

๓. จากสภาพชุมชนที่มีขนาดเล็กและตั้งอยู่ห่างไกล ประชาชนยังไม่ตระหนักถึงความสะอาดของน้ำที่ใช้บริโภค การให้องค์ความรู้พร้อมฝึกปฏิบัติ การพัฒนาแนวทางการจัดการน้ำสะอาดภายในชุมชนเองจะช่วยให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุน ขยายความครอบคลุมทั้งชุมชน ตลอดจนดูแลบำรุงรักษาระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำ

๔. การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำบริโภคควรขยายให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เห็นสถานการณ์ปัญหาคุณภาพน้ำบริโภคเชิงประจักษ์ สำหรับการจัดทำโครงการแก้ไขปัญห และพัฒนาเครือข่ายชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถดำเนินการได้เอง

๕. ปัญหาสุขอนามัยของประชาชนส่วนหนึ่งมีสาเหตุจากขาดความเข้าใจ ขาดสาธารณสุขปโภคพื้นฐาน จึงควรสร้างความตระหนักรู้ สร้างความเข้าใจ สุขนิสัยที่ดีแก่ประชาชน ลดพฤติกรรมเสี่ยงโดยเฉพาะการจัดการสุขาภิบาลให้ทั่วถึง

๖. ควรมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการควบคุมการใช้สารเคมีต่างๆ หรือการเลือกใช้สารเคมีหรือทางเลือกอื่นที่มีความปลอดภัยในพื้นที่ต้นน้ำ เพื่อลดการปนเปื้อนสู่สิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนโดยตรง และควรมีการเฝ้าระวังการปนเปื้อนสารเคมีในแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคอย่างต่อเนื่อง

๗. ควรมีการบูรณาการเรื่องเกษตรปลอดสารพิษอย่างครบวงจร และยั่งยืน เนื่องจาก ยังพบปัญหาการดำเนินงาน ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ปลูกพืชเศรษฐกิจและผลิตภัณฑ์ โดยไม่เน้นการควบคุมคุณภาพ ไม่หาตลาด ดังนั้นทำให้โรงพยาบาลไม่ทราบแหล่งซื้อผักปลอดสาร ส่วนกระทรวงสาธารณสุขจะเน้นอาหารปลอดภัย โดยให้มีการจัด Green Market “เกษตรผลิต พาณิชย์จำหน่าย”

ผู้รวบรวม และจัดทำ
กลุ่มพัฒนาระบบจัดการคุณภาพน้ำบริโภค
สำนักสุขาภิบาลอาหารและน้ำ กรมอนามัย
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๕๐ ๔๖๐๖
โทรสาร ๐ ๒๕๕๐ ๔๘๑๘